

SOCIAL- OCH HÄLSOVÅRDSUTSKOTTETS UTLÅTANDE 5/2014 rd

Regeringens proposition till riksdagen med förslag till lag om allmänt bostadsbidrag och lag om ändring av lagen om bostadsbidrag för pensionstagare

Till miljöutskottet

INLEDNING

Remiss

Riksdagen remitterade den 6 maj 2014 regeringens proposition med förslag till lag om allmänt bostadsbidrag och lag om ändring av lagen om bostadsbidrag för pensionstagare (RP 52/2014 rd) till miljöutskottet för beredning och bestämde samtidigt att social- och hälsovårdsutskottet ska lämna utlåtande om ärendet till miljöutskottet.

Sakkunniga

Utskottet har hört

- bostadsråd Raimo Kärkkäinen, social- och hälsovårdsministeriet
- jurist Mikko Horko, Folkpensionsanstalten

- forskarprofessor Pasi Moisio, Institutet för hälsa och välfärd
- sakkunnig Ellen Vogt, Finlands Kommunförbund
- specialsakkunnig Anna Järvinen, SOSTE Finlands social och hälsa ry
- ordförande Hans Duncker, Boendeförbundet rf
- styrelseledamot Veronica Fellman, Pensionärsförbundens intresseorganisation PIO rf
- sekreterare Liisa Fräki, Valtakunnalliset eläkeläisjärjestöt VENK ry.

Dessutom har skriftligt yttrande lämnats av

- miljöministeriet
- Vuokralaiset VKL ry.

PROPOSITIONEN

I propositionen föreslår regeringen att det stiftas en ny lag om allmänt bostadsbidrag som ersätter den gällande lagen om bostadsbidrag. Propositionen baserar sig på regeringsprogrammet och på de reformer som det avtalats om i rambeslutet för åren 2014–2017.

Genom reformen förenklas sättet att bestämma de maximala boendeutgifter som godkänns i bostadsbidraget så, att de godtagbara maximala boendeutgifterna endast påverkas av bostadens

läge och hushållets storlek. Fastställandet av den självriskandel som bestäms enligt inkomsterna ska bli tydligare och enklare. Självriskén ökar i alla kommungrupper och på alla inkomstnivåer alltid till 40 procent av det belopp med vilket bruttoinkomsterna har stigit. Bidragsprocenten ska fortfarande vara 80 procent av skillnaden mellan de boendeutgifter som godkänns i bostadsbidraget och bassjälvriskandelen. Självriskén graderas enligt hushållets storlek och anta-

let minderåriga barn så, att självriskén på samma inkomstnivå ska minska när hushållets storlek och antalet minderåriga barn ökar.

Dessutom ska i lagen ses över fastställandet av de boendeutgifter som ska beaktas vid beviljande av bidrag för en ägarbostad samt göras smärre ändringar i förfarandet för beviljande och justering av bidraget. Hushållets förmögenhet ska inte längre inverka på bidragets belopp.

Grunderna för beviljande av bidrag ska i sin helhet anges i lag. Grunderna ska justeras årligen med folkpensionsindex och, när det gäller de maximala boendeutgifterna, med Statistikcentralens hyresindex som mäter ändringarna i hyresnivån. Den förteckning över prioriterade inkomster som tidigare fanns i bostadsbidragsförordningen liksom bestämmelserna om inhämtande av sådana uppgifter som behövs för planering, budgetering och uppföljning samt statistikföring av bostadsbidraget, som också fanns i förordningen, ska tas in i lag.

Behovet av anslag för bostadsbidrag skulle inte öka märkbart jämfört med nuläget till följd av de föreslagna strukturella ändringarna i bidragssystemet, eftersom nivån på de maximala boendeutgifter som godkänns i bostadsbidraget sänks från den nuvarande maximinivån. Bidrag kan beviljas upp till beloppet för de maximala boendeutgifterna också för sådana större bostäder med högre hyra per kvadratmeter i fråga om vilka man enligt den gällande lagen har skurit ner i de godtagbara boendeutgifterna till följd av att normerna för hyra per kvadratmeter och bostadsyta överskridits.

Bostadsbidragets självriskandelar ska förnyas så att bostadsbidragen knappt alls minskar. Detta ska för barnfamiljernas del säkerställas så att man vid fastställandet av självriskandelar drar av en större post från inkomsterna i fråga om barn än i fråga om vuxna medlemmar av hushållet.

I propositionen föreslås det också att lagen om bostadsbidrag för pensionstagare ändras så att rätten att välja mellan bostadsbidragen försvinner. Dessutom föreslås det att bostadsbidraget för pensionstagare knyts tydligare till erhållande av pension, varvid även en person som fyllt 65 år fortfarande omfattas av det allmänna bostadsbidraget när han eller hon inte får pension eller någon annan förmån som berättigar till bostadsbidrag för pensionstagare.

Till följd av reformen av bostadsbidraget ändras bidragen för så gott som alla bidragstagare som får allmänt bostadsbidrag. På basis av uppgifterna från 2013 kan det bedömas att bostadsbidraget vid ikraftträdandet av lagen stiger eller förblir oförändrat hos ca 73 procent av bidragstagarna och sjunker hos ca 27 procent av bidragstagarna. Hos de flesta bidragstagare är ändringarna i bidraget dock förhållandevis små. De förbättringar av bostadsbidraget som avtalats i regeringsprogrammet och rambeslutet samt de smärre korrigeringar som gjorts i det förslag som lagts fram av kommittén för en reform av den sociala tryggheten och utvecklingen i antalet bidragstagare beräknas öka nivån på bostadsbidragsutgifterna med ca 68 miljoner euro per år. De föreslagna lagarna avses träda i kraft den 1 januari 2015.

UTSKOTTETS ÖVERVÄGANDEN

Motivering

Den nya lagen om allmänt bostadsbidrag förenklar och förtydligar systemet med stöd till boende. Propositionen bygger på ett förslag från kommittén för en reform av den sociala tryggheten (den s.k. Sata-kommittén). Lagförslaget tar hänsyn till att regeringsprogrammet höjer det högsta beloppet för boendeutgifterna med 50

euro och sänker självriskén med 8 procent. I propositionen ingår också den höjning av taket för boendeutgifter som gjorts i år i bidragskriterierna plus det skyddade belopp på 300 euro för förvärvsinkomster som ingår i regeringens strukturella beslut. Lagen om bostadsbidrag för pensionstagare förtydligas bland annat med att barnfamiljer som har fått bostadsbidrag för pen-

sionstagare flyttas över till det allmänna bostadsbidraget. Social- och hälsovårdsutskottet anser propositionen lämplig och tillstyrker lagförslagen.

I det nuvarande systemet påverkas bostadsbidraget av hyra, area och läge, men också av bostadens egenskaper, till exempel det år den blev klar eller byggdes om, uppvärmningssystem och utrustningsstandard. Enligt modellen med totalhyra påverkas det högsta godtagbara beloppet för boendeutgifter bara av bostadens läge och antalet personer i hushållet. Det är viktigt att ändringarna förenklar systemet, gör det lättare att bevilja bostadsbidrag och ger de boende större möjligheter att välja bostad. Systemet förtydligas också av att självriskens bestäms linjärt och inte utifrån tabeller som nu. Självriskens stiger alltid till 40 procent av de inkomster som överstiger inkomstgränsen för bostadsbidrag till fullt belopp, men med avdrag för antalet personer och typ av personer i hushållet.

Med avseende på ett tydligt och öppet system är det viktigt att inkomstbegreppet samordnas med inkomstbegreppet för andra liknande förmåner. I samband med det skyddade beloppet (300 euro) för utkomstskydd för arbetslösa påpekade utskottet att också bostadsbidraget ses över för att ge bättre möjligheter till extra inkomster eftersom behovet av utkomststöd då minskar betydligt. De flesta som får utkomststöd får också arbetsmarknadsstöd och/eller bostadsbidrag (ShUB 24/2013 rd). Det är viktigt att förvärvsinkomst-avdraget på 300 euro införs i samband med den här genomgripande reformen, anser utskottet.

Vidare är det positivt att inkomstgränsen höjs till 400 euro, likaså att minderåriga barns inkomster och vårdarvodet till stöd för närståendevård inte ska räknas in i hushållens inkomster. Sysselsättningsmöjligheterna kan i vissa fall underlättas av att bidragstagarna får ha ändrade inkomster en månad innan bostadsbidraget ses över. Det är dessutom motiverat att, som regeringen föreslår, egendom inte räknas in eftersom utredningarna av egendom bara har försvårat ansöknings- och beviljandeprocessen, och bostadsbi-

draget i själva verket sällan har påverkats av egendom.

Enligt propositionen har målet varit att de strukturella förändringarna ska vara så kostnadsneutrala som möjligt. Utgifterna för bostadsbidrag ökar med sammanlagt omkring 68 miljoner euro till följd av justeringarna i lagförslaget och den höjning av hyrestaket som togs in i regeringsprogrammet. Bidragskriterierna kan behålla sitt reella värde tack vare att de tas in i lag och kopplas till index. I sina ramkalkyler av utgifterna för bostadsbidrag har regeringen tagit hänsyn till att taket för boendeutgifter årligen ska justeras efter den genomsnittliga ändringen i hyrorna och inte efter folkpensionsindex. Utskottet påpekar att många som får bostadsbidrag också behöver utkomststöd.

Enligt propositionen kommer ungefär 73 procent av bidragstagarna att få högre eller oförändrat bostadsbidrag, medan cirka 27 procent får lägre bidrag. Överlag är ändringarna ändå små. Ett av målen med reformen har varit att särskilt värna om de fattigaste barnfamiljerna. Om barnfamiljerna får högre bostadsbidrag tack vare den nya självriskens, stiger bidraget i de flesta fall med 36 euro. Enligt motiven till propositionen är andelen hushåll som har större boendeutgifter är det föreslagna taket störst bland små hushåll. Bland hushållen med en eller två personer är det mer än 70 procent som överskrider det nya taket för hyresutgifter. De föreslagna hyrestaken är fortfarande lägre än hyrestaken för utkomststöd, särskilt i tillväxtcentra där hyrorna är höga och de höga boendekostnaderna gör det svårt för låginkomsttagare att klara sig ekonomiskt. Även om något fler hushåll ingår i det nya taket för boendeutgifter än enligt det nuvarande systemet, är det en betydande del av bidragstagarna som fortfarande har en sådan del av boendeutgifterna som inte ingår i bostadsbidragssystemet, utan den måste i stället finansieras med utkomststöd.

Också i detta sammanhang vill social- och hälsovårdsutskottet betona att de primära förmåner bör vara så höga att utkomststöd, som kommer i sista hand, bara behövs i undantagsfall och att hjälpbehovet bara är kortvarigt. En-

ShUU 5/2014 rd — RP 52/2014 rd

ligt regeringen är det svårt att bedöma hur utgifterna för utkomststöd kommer att påverkas av reformen, men sammantaget sett bedöms reformen inte påverka utgifterna i någon större omfattning. Det måste utvärderas hur reformen fungerar och vilka konsekvenser den har för olika grupper av bidragstagare, särskilt för ensamboende, och deras behov av utkomststöd. I förekommande fall måste nödvändiga åtgärder vid-

tas för att revidera lagstiftningen, framhåller utskottet.

Ställningstagande

Social- och hälsovårdsutskottet föreslår

att miljöutskottet beaktar det som sägs ovan.

Helsingfors den 6 juni 2014

I den avgörande behandlingen deltog

ordf. Juha Rehula /cent
medl. Merja Kuusisto /sd
Sanna Lauslahti /saml
Merja Mäkisalo-Ropponen /sd
Lasse Männistö /saml
Hanna Mäntylä /saf
Annika Saarikko /cent

Hanna Tainio /sd
Lenita Toivakka /saml
Ulla-Maj Wideroos /sv
Erkki Virtanen /vänst
ers. Ari Jalonen /saf
Pauliina Viitamies /sd.

Sekreterare var

utskottsråd Harri Sintonen.